

Ekonomiska aspekter på generationsstorleken

Har den stora generation som föddes i Sverige på 1940-talet, och som var i 20-årsåldern 1968, påverkat den svenska samhällsutvecklingen i kraft av sitt antal? I internationell befolkningsekonomisk forskning har stor uppmärksamhet ägnats liknande frågor. Rolf Ohlsson presenterar den för närvarande mest inflytelserika teorin på området och redogör för de viktigaste empiriska resultaten med särskild tonvikt på svenska förhållanden.

Under 1820-talet ökade antalet födslar markant jämfört med decennierna tidigare av skäl, som fortfarande är dunkla. Denna våg överfördes sedan till högre åldrar och tillväxte, jämfört med tidigare åldersgrupper, i styrka beroende på att dödligheten också sjönk kraftigt. Vi kan för att använda en modern vokabulär kalla dem 20-talisterna.

1968 – 20 år efteråt

Vår kände befolkningsstatistiker Gustav Sundbärg sammanfattade år 1903 20-talisternas påverkan på 1800-talets samhällsutveckling på följande sätt:

"Kullarna .. äro i vår befolkningsstatistik ryktbarare än alla andra... Hunna till skolåldern fyllde dessa skaror alla skolsalar och gjorde uppfostringsfrågorna brännande. Hunna till förvärvsåldern sprängde de skråna (1840-talet) och framtvängde en friare näringslagstiftning, utan vilken dessa människomassor ej skulle kunnat hållas vid liv. Hunna till giftermålsåldern framtväng

ROLF OHLSSON är docent i ekonomisk historia vid Lunds universitet. Han är född 1944.

deras överflödande talrikhet aktenskapens försenande och till sist (delvis först i andra generationen) den stora utvandringen. Överflyllande klassen "alla andra", som stod utanför den dåvarande folkrepresentationen, sprängde de ståndsförfattningen (1850- och 1860-talen). Och i våra dagar hunna till ålderdomen, fylla de våra fattighus och göra invaliditets- och åldersdomsfrågan aktuell " (Sundbärg [1903]).

Kravallerna i mars månad 1848, inspirerade av den franska februarirevolutionen samma år, infaller vidare när de många 20-talisterna är i 20-årsåldern. En samtida betraktare beskriver händelseförloppet i Stockholm:

" Någon frågade den uppretade folkhoppen, varför den ville åt Hartmansdorff (de konservativas ledare. Min kommentar) . Jo, lod svaret, det ar en djävul; han ska ha smorj. Men vad har han gjort då? Det vete fan!"

"Under dagens lopp blev folkmassorna allt vildare. Upprepade maningar och varningar till demonstranterna hjälpte likatill som uppläsning av upprorslagen. Vid mörkrets inbrott fick trupperna slutligen befallning att gora chock. De möttes då med skarpa skott från pobeln, med den påföljd att ett par soldater dödades och en officer sårades. Med bajonetter och gevarseld rensades sedan gatorna. Flera blev dödade eller sårade, bland dem efter vanligheten en del nyfikna åskådare"

En samtida yttrade om dessa gatustrider:

”Då ett franskt drama skall återgivas på svenska, förlorar det alltid i översättning”.

Den demografiska historien upprepades mer än 100 år senare. Så föddes under 1940-talet närmare 40 procent fler än under 1930-talet. Det är möjligt att en framtida känd samhällsforskare år 2023 travesterar Gustav Sundbärg och då sammanfattar 40-talisternas påverkan på samhällsutvecklingen med ungefär följande ord:

”När de kom upp i skolåldern fyllde de alla skolsalar och tvingade samhället att reformera skolsystemet på alla nivåer. I vuxen ålder kom de att dominera samhällsdebatten: vänsterrörelsen och u-landsdebatten under 60-talet, kvinno- och miljörorelsen under 70-talet, daghemsdebatten (när de fick egna barn), pensionsdebatten under 90-talet och sjukvårdsdebatten under 2000-talet. Deras värderingar kom helt att genomsyra samhället genom att de under lång tid besatte inflytelserika poster i massmedierna. Genom att de var många kunde de genomdriva en mängd reformer i eget syfte. De förändrade drastiskt familjemonstret genom att avskaffa formella giftermål. I stort sett alla 40-talistkvinnorna gav sig ut i förvarvslivet med resultatet att det föddes färre barn och att barnuppfostran blev institutionaliserad. Deras mångfald sprängde näringslivets traditionella struktur. Den offentliga sektorn expanderade kraftigt för att inledningsvis hålla dem vid liv. Näringslivets hierarkiska organisationsstruktur bröts gradvis ner när 40-talisterna kom till insikt om att de inte allihop, trots hög formell utbildning, kunde bli chefer. Vid sekelskiftet framtvingade de stora förändringar i pensionssystem och i sjukvårdens organisation.”

Parallellen mellan 1800-talets 20-talister och 1900-talets 40-talister är iögonfallande. Kan man då på vetenskaplig grund hävda att en stor generation i kraft av sitt antal får den påverkan på samhällsutvecklingen som ofta framskymtar i samhällsdebatten? Svaret är enligt min mening både ja och nej. För att motivera detta kommer jag i denna artikel att ange hu-

vuddragen i den för närvarande mest inflytelserika ”teorin” om sambandet mellan generationsstorlek och samhällsutveckling. Därefter redogör jag kortfattat för resultaten av de empiriska undersökningar som företagits, särskilt dem som gäller svenska förhållanden. Slutligen gör jag ett kortfattat allmänt omdöme.

En samhällsteori för generationsstorlek

Alltsedan Malthus har befolkningsstudier och ekonomisk teori utvecklats och diskuterats i ett sammanhang. Närmast som en självklarhet har man antagit att det föreläggat en interaktion mellan demografiska och ekonomiska faktorer. Malthus utformade sin klassiska teori omkring år 1800, men under lång tid därefter var nya teoretiska bidrag få och inte särskilt betydelsefulla. Långt in i våra dagar har därför Malthus grundläggande tanke varit förhärskande: kausaliteten mellan befolkning och ekonomi går främst åt ett håll – befolkningsförändringarna bestäms av de ekonomiska faktorerna.

Under senare år har emellertid nya modeller för interaktionen mellan befolkning och ekonomi vuxit fram. Vanligtvis är modellerna starkt förankrade i neoklassisk ekonomisk teori, även om de ofta tagit sin avstamp i de malthusianska tankegångarna. Denna utveckling har inneburit att teoribildningen fått en helt annan inriktning, men också en annan bredd. Det betonas att sambanden mellan befolkning och ekonomi är betydligt mer komplex än vad Malthus ansåg. Den demografiska utvecklingen kan i många fall vara en av de viktigaste faktorerna bakom den ekonomiska förändringsprocessen (se t ex Kuznets [1958], Abramovitz [1961], Boserup [1965], Simon [1981]).

Inte bara de ekonomiska förändringarna utan även en mängd andra inslag i den moderna samhällsutvecklingen måste enligt denna nya teoriinriktning ses mot

bakgrund av den demografiska utvecklingen. En av de främsta företrädarna för ett sådant synsätt är den amerikanske ekonomen Richard Easterlin. Således hävdas att en individs beteende på en mängd områden kommer att påverkas av storleken på den åldersgrupp han eller hon tillhör, eftersom denna i så hög grad bestämmer ekonomisk situation och framtidsutsikter (se t ex Easterlin [1968, 1978, 1981], Artzrouni & Easterlin [1982]).

För individer som tillhör en stor åldersgrupp ter sig framtidsutsikterna dystra. Deras inkomster kommer att bli relativt sett lägre, och sannolikheten för dem att bli arbetslösa är högre än för individer som tillhör en liten födelsekohort. De gifter sig senare och skiljer sig också i hög grad. De har vidare större benägenhet att begå självmord och uppvisar hög brottsfrekvens. De gifta kvinnorna i en stor ålderskohort kommer, på grund av familjens trängda ekonomiska situation, att ha hög färvärvsintensitet. De ogifta kvinnorna har en hög utomäktenskaplig fertilitet, också detta beroende på sociala stressfaktorer. Även värderingarna (politiska värderingar, inställning till arbete m m) är beroende av åldersgruppernas storlek. Alkoholism är också vanligare i en stor generation.

Ett centralt element i modellen utgör den s k "relativa inkomst-hypotesen". Enligt denna bestäms individens beteende av relationen mellan den materiella standard och position i samhället han eller hon uppnått, och den han eller hon förväntat sig. Förväntningarna bestäms i hög grad av familjebakgrund, dvs av föräldrarnas ekonomiska situation, medan möjligheterna att förverkliga dem är beroende av rådande arbetsmarknadssituation och relativa löner. I en stor kohort är förväntningarna höga, men möjligheterna att realisera dem små. Detta förstärker de sociala stressfaktorerna.

I en liten kohort gäller däremot det motsatta. Företagen tvingas att konkurrera om de relativt få nya på arbetsmark-

naden, varför rekryteringslönerna blir höga och avancemangsmöjligheterna goda. Den sociala stressen är betydligt lägre, varför skilsmäso-, självmords- och brottsfrekvenser blir låga. I en liten kohort är vidare förväntningarna låga, eftersom dessa bestäms av föräldrarnas (den stora kohortens) ekonomiska situation. Å andra sidan är möjligheterna att förverkliga förväntningarna – och också överträffa dem – stora.

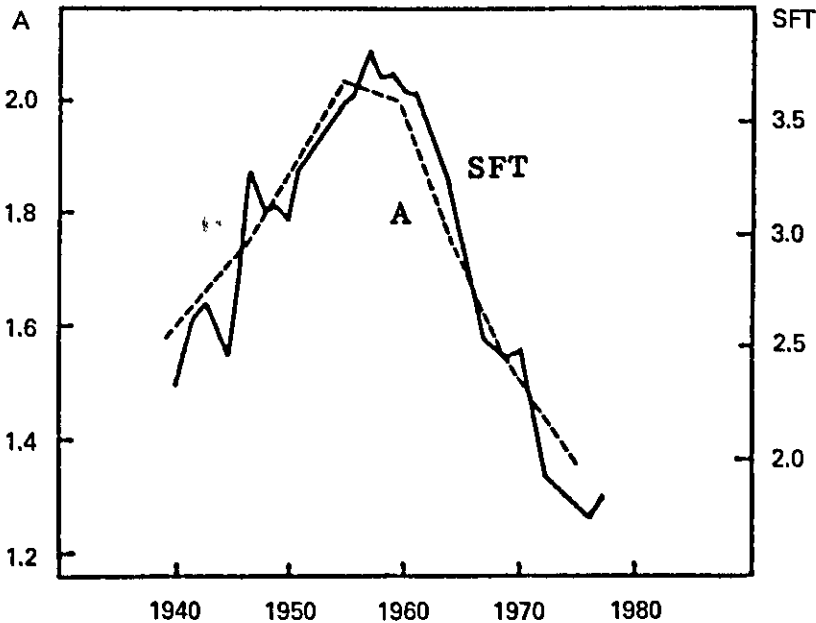
Man har i synnerhet analyserat hur ålderskohortens storlek påverkat barnafödandet. Så kommer en stor kohort kvinnor att föda förhållandevis få barn, medan en liten kohort föder många barn. Även detta tillskrivs de sociala stressfaktorerna. En orsak till att få barn föds i den stora kohorten är att den ekonomiska situationen för unga människor resulterar i att man gifter sig senare.

Utvecklingen i USA

Utifrån den relativa inkomsthypotesen beskriver bl a Easterlin viktiga drag i samhällsutvecklingen i USA under efterkrigstiden (Easterlin [1981]). Som resultat av de låga födelsetalen under mellankrigstiden – och av en låg invandring – kom förhållandevis få unga människor ut på arbetsmarknaden under 1940- och 1950-talet. Arbetsmarknadsvillkoren blev gynnsamma, eftersom företagen intensivt konkurrerade om det ringa antalet på arbetsmarknaden. Även framtidsutsikterna syntes ljusa med goda möjligheter till avancemang. De unga ålderskohorternas relativa inkomster steg under denna period, samtidigt som fertiliteten ökade.

För nästa generation blev förhållandena de rakt motsatta. På grund av föräldragenerationens höga relativa inkomster och den följande fertilitetsökningen blev den nya generationen förhållandevis stor, samtidigt som den ingavs förväntningar om en hög materiell standard. När den nya generationen kom ut på arbetsmark-

Figur 1 Summerad fruktsamhet (SFT) och antalet män 30-64 år i relation till antalet 15-29 år (A) i USA.

Källa: Easterlin [1980]

Anm: Det summerade fruktsamhetstalet beräknas genom att summera de åldersspecifika fruktsamhetstalen för ett visst år och kan tolkas som det genomsnittliga antal barn en kvinna föder, om hon under sin fruktsamma period föder barn enligt det fruktsamhetsmonster som gäller för detta år.

naden under 1960- och 1970-talet var alltså förväntningarna höga. Beroende på ålderskohortens storlek blev begynnelse-lönerna låga, sannolikheten att bli arbetslös hög, och avancemangsutsikterna begränsade. Möjligheterna att realisera de högt ställda förväntningarna var därmed små. Detta fick bli som konsekvens ett sänkt barnafödande. Även i andra avseenden, t ex giftermåls- och skilsmässomönster, kvinnliga förvärvsintensiteter, utomäktenskaplig fertilitet, självmords- och brottsfrekvenser och politisk alienation (studentoroligheter under 60-talets slut m m) uppvisar 1960-talet och 1970-talet helt andra karakteristika än de två tidigare decennierna. Detta tillskrivs enligt teorin sambandet mellan ålderskohortens storlek och relativa inkomster. (Se Figur 1)

Kritik mot teorin

Teorin har inte gått fri från kritik. Några forskare menar att analysen är utförd på alltför hög aggregeringsnivå. Information på individnivå bekräftar inte alltid sambanden mellan kohortstorlek och ekonomiska förhållanden (Olnech & Wolfe [1978], Crimmus-Gardner & Ewer [1978] m fl). Den teoretiska grunden till varför förändrade relativa inkomster skulle påverka fertilitet, förvärvsintensiteter etc är inte heller särskilt väl utvecklad (Oppenheimer [1978]).

Andra forskare menar att synen på arbetsmarknadens funktionssätt är alltför enkel och inte förankrad i någon specifik arbetsmarknadsteori. I synnerhet har kritik framförts mot att substituerbarheten mellan äldre och yngre arbetare skulle

vara så begränsad som teorin anger (Freeman [1979], Welch [1979], Smith & Welch [1984], Ohlsson [1986]). Dessutom anklagades Easterlin för att vara vårdslös med empiriska data. Alternativa förklaringar beaktades i alltför liten utsträckning (Butz & Ward [1977]). Vidare hävdades att hypotesen vilade på bräcklig empirisk grund, eftersom den endast underbyggdes av en observerad cyklisk samvariation åldersstruktur- relativa inkomster-fertilitet etc, nämligen 1940-talets och 50-talets nedgång i antalet unga människor samt 1960- och 70-talets uppgång i USA (Samuelson [1980], se vidare nedan).

Empiriska undersökningar

Effekter på barnafödande, kvinnlig förvärvsintensitet och familjemönster

Enligt den mekanism som i litteraturen går under benämningen "Easterlineffekten" föder en stor ålderskohort relativt få barn och en liten kohort relativt många barn. Detta är i sin tur betingat av de olika relativa inkomsterna. För USA har konstaterats att det finns ett förhållandevis starkt sådant empiriskt samband. Ytterligare några länder (Australien, Norge, Canada, Frankrike) uppvisar samma mönster. I andra länder finns ett samband men det är betydligt svagare (Västtyskland, Nederländerna, England). För vissa länder (Italien, Danmark) har man inte funnit något samband alls (Easterlin & Condran [1976], O'Connell [1978], Ermisch [1979], Serow [1980], Ermisch [1980], Congdon [1980]).

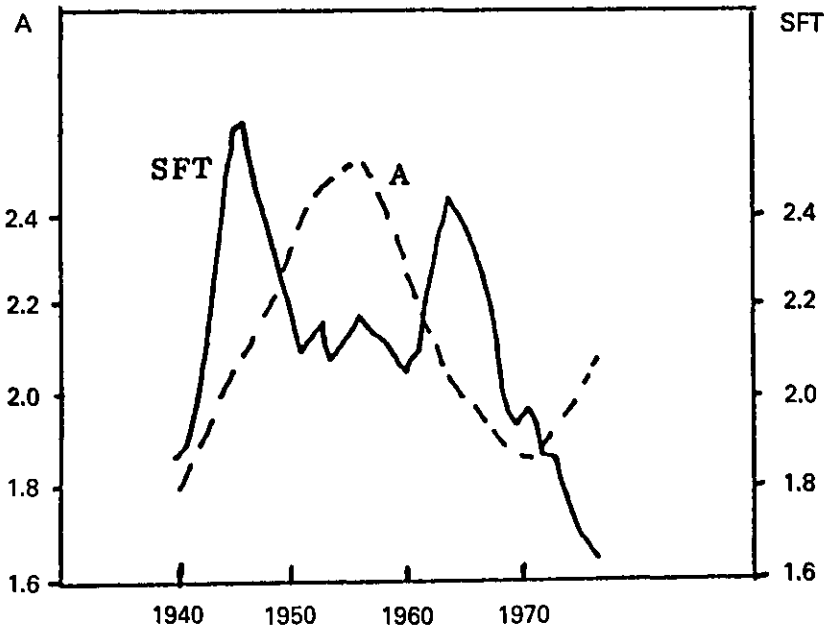
För Sverige finns ingen grundlig undersökning av sambandet åldersgruppens storlek-relativa inkomster-fertilitet. Några enkla påpekanden kan dock göras. Mellankrigstidens förändrade födelsemönster sammanfaller med en "Easterlineffekt": De sjunkande födelsetalen under 20-talet och första hälften av 30-talet ägde rum samtidigt som andelen unga

människor ökade i den totala arbetsstyrkan. Uppgången i födslarna efter mitten av 30-talet ägde sedan rum samtidigt med att de yngre människornas andel av arbetsstyrkan sjönk (Ohlsson [1987]). Unga människors relativa inkomster förändrades på motsvarande sätt, med nedgång fram till 1935 och uppgång därefter. Mönstret för efterkrigstiden är däremot långt ifrån lika entydigt (se *Figur 2*). (Ohlsson [1986]).

Trots allt har man kunnat peka ut en mekanism – ålderskohorternas storlek – bakom fertilitetsvariationerna i västvärlden under 1900-talet. Denna förefaller emellertid inte vara särskilt stark. Endast i undantagsfall kan den anföras som grundläggande förklaring till de observerade variationerna. Flera undersökningar visar att traditionell ekonomisk teori ("the economic theory of fertility"), där mannens lön, kvinnans lön samt den kvinnliga förvärvsintensiteten ingår som oberoende variabler och fertiliteten som beroende, ger en bättre förklaring (för teoretisk modell se t ex Willis [1973]). Sådana empiriska undersökningar har utförts för bl a USA för perioden 1920-1975 samt för England 1950-1975 (Butz & Ward [1977], [1980], Ermisch [1979]). Motsvarande undersökningar finns inte för Sverige, men tillgängliga data pekar på att "the economic theory of fertility" också här är mera relevant än Easterlineffekten, när det gäller att förklara fertilitetsvariationerna under 1900-talet (Ohlsson [1987]).

Detsamma gäller förändringarna i kvinnornas förvärvsintensiteter. Empiriska data som belägger kohortstorlekens förändringar som en viktig bakomliggande faktor till den ökade benägenheten för de gifta kvinnorna att ge sig ut i förvärvslivet under 1960- och 1970-talen finns inte. Strukturförändringar i ekonomin och utvecklingen av kvinnors relativa löner förefaller vara de grundläggande faktorerna bakom de gifta kvinnornas förändrade utbud på den svenska arbetsmarknaden.

Figur 2 Summerad fruktsamhet (SFT) samt antalet män 30-64 år i relation till antalet 15-29 år (A) i Sverige.

Inte heller ifråga om familjemönster, skilsmässor etc finns studier över den svenska utvecklingen, där kohortstorleken beaktats. Ett skäl till detta är det speciella svenska samboendemönster som inträder efter mitten av 1960-talet, vilket försvårar en sådan analys. Det är möjligt att denna innovation i viss mån kan tillskrivas den stora gruppen 40-talister, men undersökningar som direkt förklarar varför ett stort antal personer i giftasåldern får effekten att man slutar att gifta sig och endast flyttar ihop finns ej.

Effekter på löner och sysselsättning

I några avseenden förefaller dock den nya teoretiska inriktningen att vara mer hållbar och har också inspirerat senare forskare att empiriskt och teoretiskt utveckla de grundläggande tankegångarna. Detta

gäller särskilt det centrala sambandet åldersstruktur-relativa inkomster. I den ursprungliga modellen är denna relation uppbyggd på ett rudimentärt och förenklat antagande om hur arbetsmarknaden fungerar och är inte heller förankrad i någon specifik arbetsmarknadsteori.

Enligt teorin antas möjligheterna till substitution mellan äldre och yngre arbetare att vara små. Ingen differentiering görs mellan olika utbildningskategorier. Ett ökat utbud av yngre arbetskraft kommer därför automatiskt att resultera i sänkta relativa inkomster och ökad arbetslöshet för de yngre jämfört med de äldre. Senare underökningar har mera nyanserat och mera i detalj kunnat visa hur åldersstrukturens förändringar påverkar de relativa inkomsterna. Man har bl a funnit att kohorteffekterna på inkomsterna varit olika för olika utbildningskategorier. Effekten är starkare för kategorier med högre utbildning än för kategorier

med lägre. Kohorteffekten på inkomsterna har vidare en benägenhet att avta över tiden och saknas i stort sett helt för kvinnliga arbetare; något som tyder på att möjligheterna att substituera mellan yngre och äldre kvinnor är stora (Freeman [1979], Welch [1979], Wachter & Kim [1982], Ermisch [1985]).

Liknande undersökningar har utförts för ett flertal länder (USA, England, Japan, Israel m fl). Genomgående har man kunnat konstatera stora kohorteffekter på löner och sysselsättning, vilket klart antyder att möjligheterna att substituera mellan yngre och äldre på arbetsmarknaden är begränsade. För Sverige visar en sådan undersökning avseende variationer i tillflödet av unga människor till industrin under åren 1921-1973 klart att kohorteffekterna på unga människors löner i förhållande till äldres har varit starka. Sambandet försvinner dock på 70-talet, vilket kan tillskrivas institutionella faktorer (solidarisk lönepolitik m m) (Ohlsson [1986]).

I undersökningen diskuteras även variationer i utbudet av unga människor inom tjänstesektorn. I synnerhet analyseras situationen under 1960-talet och 70-talet, när 40-talisterna med hög utbildning kom ut på arbetsmarknaden. Ett huvudresultat är att det funnits "synliga" kohorteffekter på löner och sysselsättning men att de varit marginella (Ohlsson [1986], se också Klevmarken [1982]).

Den förklaring som anges är att möjligheterna att substituera mellan arbetskraft med olika längd på utbildning varit förhållandevis stora i samband med nyanställningar. Vid en given efterfrågan på arbetskraft har ett ökat utbud på högt utbildad arbetskraft (som exempelvis under slutet av 1960-talet och början av 70-talet) relativt lätt kunnat absorberas utan att lönerna behövt sänkas eller arbetslösheten öka mer än tillfälligt. Detta har bl a tillgått så att individerna initialt tvingats att acceptera anställningar på lägre befattningsnivåer än vad som motsvarat deras formella utbildning. Om utbudet minskat, har

företagen sänkt kvalifikationskraven på de nyanställda istället för att höja lönerna.

Enligt undersökningen kan många inslag i sysselsättningsutvecklingen under 70-talet förklaras av denna s k "filtering down"-process. Många av 40-talisterna tvingades att acceptera anställning på lägre befattningsnivåer än vad deras formella utbildning berättigade dem till och dessutom till förhållandevis låga löner. Vidare var, genom den hårda konkurrensen, möjligheterna till avancemang begränsade. Man kan också påstå att de stora kohorterna utgjorde ett "överhäng" som under en förhållandevis lång period beslagtogs av attraktivaste ingångsjobben i företagen - särskilt inom den offentliga sektorn (Ohlsson [1986]).

Hypotesen har vidare framförts att som våra hierarkier är uppbyggda har karriärerna för de många 40-talisterna inneburit långsammare avancemang, vilket gjort dem till en "frustrerad" generation. I många organisationer har de vidare satt sig som "proppar" i karriären och förhindrat yngre människor att avancera. Deras värderingar och inställning till arbetsdisciplin - präglad av "konkurrensmentaliteten" genom att de tvingas att konkurrera på alla nivåer i hierarkierna beroende på att de är många - har vidare medfört svårigheter att samarbeta med de unga generationerna.

Den amerikanska litteraturen är på detta område mycket omfattande (se Ahlburg & Kimmel [1986]). Endast i undantagsfall finns emellertid förankring i konkreta empiriska undersökningar. En svensk studie har behandlat sambandet mellan ålderskohorternas storlek, karriärmöjligheter och värderingsskillnader i tre svenska organisationer av helt olika karaktär (Ohlsson & Broomé [1988]).

De stora åldersgruppernas trängda ekonomiska situation har också förts fram i debatten som förklaring till varför politiskt missnöje och politisk alienation ofta framträder i samband med att stora ål-

dersgrupper ska ut på arbetsmarknaden. Ytterligare en hypotes i detta sammanhang är att äldre människors inflytande över yngre försvagas när den unga ålderskohorten är stor. I litteraturen har det dock hittills främst varit fråga om spekulationer.

Effekter på skolan

På utbildningsområdet förefaller det närmast självklart att förändringarna under 1950- och 60-talen måste ses mot bakgrund av den demografiska utvecklingen. Många reformer som genomfördes på olika nivåer var försök att lösa speciella problem förknippade med den obalans i åldersstrukturen som krigsårens födelsemönster gav upphov till (principbeslut om enhetsskola och försöksverksamhet 1950, beslut om grundskola 1962, principbeslut om gymnasierreform 1964, principbeslut om integrerad gymnasieskola 1968, UKAS och PUKAS 1968-1969, ny forskarutbildning 1969, beslut om högskole-reform 1976-1977). Det förefaller dock som om de stora årskullarna snarast fungerade som pådrivande när det gällde reformeringen av skolväsendet. Vanligtvis kom besluten om reformer på olika utbildningsnivåer efter åldersgrupperna uppnått maximalt antal (Ohlsson [1986]).

Aven i detta avseende förefaller det som om "kohortteorin" är relevant för att förklara vissa inslag i den svenska utvecklingen. Så har för Sverige visats att storleken på den ålderskohort en individ tillhör i viss mån kommer att bestämma hans/hennes agerande när det gäller val av utbildning. I synnerhet gäller detta högre utbildning. Individer som tillhör en stor åldersgrupp försöker förbättra sin relativa position gentemot andra genom att efterfråga mer utbildning; detta för att få tillträde till de, i förhållande till kohortens storlek, fåtaliga gynnsamma arbetstillfällena. Perioder då antalet ungdomar ökar kraftigt kommer alltså att karakteriseras av inflation i utbildning. Under perioder

då ungdomskohorterna minskar, är arbetsmarknadsvillkoren för de unga gynnsamma, vilket då resulterar i en minskad efterfrågan på utbildning. Sambandet mellan åldersgruppens storlek och efterfrågan på utbildning har kunnat verifieras empiriskt för Sverige 1923-1975; alltså för perioden innan den svenska högskolan spärrades (Ohlsson [1986], se också Wachter & Wascher för USA [1984]).

Avslutning

Det är möjligt att 2020-talets "Gustav Sundbärg" får rätt i sina utsagor om den påverkan som 40-talisterna haft och kommer att få på samhällsutvecklingen framöver. Det är också möjligt att han år 2023 kan grunda dessa utsagor på vetenskapliga undersökningar. I dagsläget går det på vetenskapliga grunder endast att hävda att ekonomiska villkor för olika demografiska grupper kan variera mycket starkt och att en grupps storlek påverkar gruppens relativa ekonomiska situation. Detta grundläggande element i "teorin för generationsstorlek" har klart kunnat bekräftas.

Försök att länka generationsstorlek och de varierande ekonomiska villkoren till individernas beteende inom olika områden har också delvis varit framgångsrika. Så förefaller det sannolikt att vissa demografiska beteenden, utbildningsval och värderingar beror på generationsstorleken. Styrkan på sambanden är dock fortfarande oklara och behöver utforskas mer.

Däremot framstår andra försök att koppla ihop individernas beteende med kohortstorlek fortfarande som obekräftade hypoteser. De bör dock kunna utgöra spännande utmaningar för den framtida forskningen.

Referenser

- Ahlburg, D & Kimmel, L, [1986], "Human Resources Management Implications of the Changing Age Structure of the U.S. Labor Force" i *Research in Personnel and Human Resources Management*, Vol 4. JAI Press.
- Abramovitz, M, [1961], "The Nature and Significance of Kuznets Cycles". *Economic Development and Cultural Change*, Vol IX.
- Artzrouni, M & Easterlin, R, [1982], "Birth History, Age Structure and Post World War II Fertility in Ten Developed Countries". *Genus*, No 3-4.
- Boserup, E, [1965], *The Conditions of Agricultural Growth: the Economics of Agrarian Change under Population Pressure*. Chicago.
- Butz, W & Ward, M, [1977], *The Emergence of Co-uncyclical U.S. Fertility*. Rand Monograph R-1605-NIH, Santa Monica, Cal.
- Butz, W & Ward, M, [1980], "Will U.S. Remain Low? A New Economic Interpretation". *Population and Development Review*, September.
- Congdon, P, [1980], "Forecasting Births in Greater London: an Application of the Easterlin Hypothesis". *Population Studies*, 34.
- Crimmis-Gardner, E & Ewer, P, [1978], "Relative Status and Fertility" i *Research in Population Economics*, Vol 1. JAI Press.
- Easterlin, R, [1968], *Population, Labor Force and Long Swings in Economic Growth*. NBER, New York.
- Easterlin, R & Condran, G, [1976], "A Note on the Recent Fertility Swing in Australia, Canada, England and Wales and the United States" i Richards, H (ed), *Population, Factor Movements and Economic Development*. University of Wales Press.
- Easterlin, R, [1978], "What Will 1984 be Like? Socioeconomic Implications of Recent Twists in Age Structure". *Demography*, November.
- Easterlin, R, [1981], *Birth and Fortune*. Grant McIntyre, London.
- Ermisch, J, [1979], "The Relevance of the Easterlin Hypothesis and the New Home Economics to Fertility Movements in Great Britain". *Population Studies*, 33.
- Ermisch, J, [1980], "Time Costs, Aspirations and the Effect of Economic Growth on German Fertility". *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, May.
- Ermisch, J, [1985], "Economic Implications of Demographic Change". *Centre for Economic Policy Research. Discussion Paper Series*, No 44, London.
- Freeman, R, [1979], "The Effect of Demographic Factors on Age-Earnings Profiles". *The Journal of Human Resources*, No 3.
- Klevmarcken, A, [1982], "On the Stability of Age-Earnings Profiles". *Scandinavian Journal of Economics*, No 4.
- Kuznets, S, [1958], "Long Swings in the Growth of Population and in Related Economic Variables". *Proceedings of the American Philosophical Society*, CII:1.
- O'Connell, M, [1978], "The Effect of Changing Age Distributions on Fertility: an International Comparison" i *Research in Population Economics*, Vol 1. JAI Press.
- Ohlsson, R, [1986], *Högre utbildning och demografisk förändring*. Ekonomisk-historiska föreningen, Lund.
- Ohlsson, R, [1987], "Om mellankrigstidens befolkningsutveckling" i *Ekonomisk-historiska vingslag*. Ekonomisk-historiska föreningen, Lund.
- Ohlsson, R & Broomé, P, [1988], *Ålderschocken* SNS.
- Olneck, M & Wolfe, B, [1978], "A Note on Some Evidence on the Easterlin Hypothesis". *Journal of Political Economy*, October.
- Oppenheimer, V, [1976], "The Easterlin Hypothesis: Another Aspect of the Echo to Consider". *Population and Development Review*, September /December.
- Samuelson, P, [1980], kommentar till Easterlin, R, "American Population Since 1940", i Feldstein, M, (ed), *The American Economy in Transition*. NBER, Chicago.
- Serow, W, [1980], "Economic Aspects of Recent Changes in Dutch Marital Fertility". *Genus*, December.
- Simon, J, [1981], *The Ultimate Resource*. Princeton University Press.
- Smith, J & Welch, F, [1984], "No Time to be Young: the Economic Prospects for Large Cohorts in the United States". *Population and Development Review*, March.
- Sundborg, G, [1903], "Rikets folkmängd 1750-1900". *Statistisk tidskrift*, hafte 128-130.
- Wachter, M & Kim, C, [1982], "Time Series Changes in Youth Joblessness" i Freeman, R & Wise, D (ed), *The Youth Labor Market Problem: Its Nature, Causes and Consequences*. NBER, Chicago.
- Wachter, M & Wascher, M, [1984], "Levelling the Peaks and Troughs in the Demographic Cycle: an Application to School Enrollment Rates". *Review of Economics and Statistics*.
- Welch, F, [1979], "Effects of Cohort Size on Earnings: the Baby Boom Babies' Financial Bust". *Journal of Political Economy*, No 5.